

Makale Türü: Kitap İncelemeleri

Geliş Tarihi: 01.11.2019

Kabul Tarihi: 15.11.2019

MEKTUPLAR NESİP YUSUFBEYLİ'DEN ŞEFİKA GASPIRALI'YA

Dr. Öğr. Üyesi Merve ÜNER*

*Dr. Minara Aliyeva Çınar, **Mektuplar - Nesip Yusufbeyli'den Şefika Gaspıralı'ya**, Ötüken Neşriyat, 12 cm x 19,5 cm, 1. Basım, Karton Kapak, 2. Hamur Kağıt, 264 sayfa, ISBN: 978-605-155-69-18, İstanbul 2018.*

Eser, Türk Dünyası'nda yaptığı nitelikli çalışmalarla adını duyurmuş, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Doktor Öğretim Üyesi unvanıyla görev yapan Minara Aliyeva Çınar tarafından kaleme alınmış ve 2018 yılında Ötüken Neşriyat aracılığı ile okuyucuların teveccühüne sunulmuştur.

Eser, hem bir sahaya giriş hem de bir başvuru eseri olma özelliğini ve kullanılabilirliğini bir el kitabı boyutuyla da temin etmiş durumda. Eserin ön yüzündeki kapağında yer alan Nesip Yusufbeyli ve Şefika Gaspıralı'ya ait fotoğrafların yer alması kitabın içeriğine uygun davranıldığını kanıtlamaktadır. Kitabın arka kapağında ise eserin konusuna dair kısa bir pasaj aktarılmıştır.

Kitap, sunuş ve önsözün ardından dört ana bölüm, sonsöz, kaynakça ve iki ek kısmı ile kitabın ana karakterlerine ait zengin bir fotoğraf albümü ve dizin kısımlarından oluşmaktadır. Kronolojik usule göre düzenlenen kitapta, akıcı bir dil kullanıldığını da görmekteyiz. Çalışmada dipnotların sayfaların altında kullanıldığı ve bu durumun da okuyucuya avantaj sağladığı ortadadır.

Eserdeki sunuş metni, Prof. Dr. Selçuk Kırılı tarafından kaleme alınmıştır. Selçuk Kırılı, 2 sayfadan oluşan bu sunuş metninde, milletlerin oluşma ve varlıklarını sürdürebilmesi için liderlere ihtiyaç duyduğu, onların kişiliklerinin mühim olduğunu, bu kişilerin etkisiyle gelecek nesillere yön verilebileceğini bu liderlik vasfına sahip bir kişi olarak merhum Nesip Yusufbeyli'nin önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir.

Önsözde yazar, eserde yer alan dört ana bölüme dair kısa bilgiler vermekle birlikte, özellikle dördüncü bölümü oluşturan mektupların sayısı, bu mektuplara ulaşım süreci, sıralanması, aynı zamanda tercümesi ile nihayetinde çalışmanın bir kitap haline dönüştürülmesinin zorluğundan bahsetmektedir. Önsözün devamında eserin oluşum aşamasında yardımcı olan kişilere teşekkürle yer verilerek, bu kısım bitirilmiştir.

* Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Kitabın ilk bölümü olan “*Nesip Yusufbeyli*” kısmında, kişinin hayatı, eğitimi, sosyal ve siyasi faaliyetleri ile ölümü hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Yazar, özellikle Nesip Yusufbeyli’nin üniversite yıllarında Azerbaycan halkının medeni seviyesini arttırma arzusunun ortaya çıkmasıyla ülkesinin geleceği için milli özgürlük mücadelesinde aktif rol oynaması, ceditçilik düşünce hareketinin içerisinde yer alması ve de parti kurması Çarlık Rusyası’nın dikkatini çektiğinden ve neticede bir müdahalenin gelmesinin de olağan bir durum olduğunu vurgulamaktadır.

Yine aynı bölümde edinilen bilgilere göre, Nesip Yusufbeyli’nin bu milli mücadele sürecinde halkla bütünleşmesinin başarıya ulaşmasında fikirlerinden etkilendiği bir isim olarak İsmail Gaspralı’nın önemi tartışılmaz.

Kitabın ikinci bölümünde, Nesip Yusufbeyli’nin mektuplarının muhatabı aynı zamanda Türk dünyasının büyük düşünürü olan İsmail Gaspralı’nın entellektüel bir yapıya sahip olan kızı Şefika Gaspralı’nın aldığı eğitim, Nesip Bey’le tanışması ve evliliği, eşinin ölümü sonrası yaşamı ve Türkçülük adına verdiği mücadelelerden söz edilmektedir. Yazar, ömrünü milli mücadeleye adayan, ülkesinin ve milletinin bağımsızlığı için kendini feda eden bir kadın olarak Şefika Gaspralı’yı idealist bir kişilik olarak tanımlamaktadır.

Tanıtılan eserin üçüncü bölümü, “*Yusufbeyli’nin Mektuplarının Mahiyeti*” başlığı adı altında toplanarak, içerikleri ve yazıldıkları dönemleri açısından mektuplar değerlendirilmiştir. Nesip Yusufbeyli’nin Şefika Gaspralı’ya duyduğu sevgi, ancak sonrasında evliliklerinin kendisi yüzünden bitmesindeki pişmanlık, yine dönem içerisinde şahit olduğu siyasi olaylara yazar mektuplardan kısa kesitlerle örnekler vermektedir.

Eserin son bölümü olan dördüncü kısımda 66 tane mektuba yer verilmektedir. Ancak eserde mektupların tam sayısı da bilinmemekle birlikte, mektupların tamamına ulaşılmadığı yazar tarafından belirtilmektedir. Elde edinilen mektuplar kendi içlerinde yazılış tarihlerine göre sıraya konulmuştur. 1903-1919 yılları arasında yazılan bu mektuplarda Rusya’nın ve Azerbaycan’ın sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan nasıl bir durumda olduğu hakkında fikir sahibi olabilmekteyiz.

Araştırmacı sonsözünde ise, milletine aşık olan ve Türk dünyasına önemli katkılarıyla tanınan iki nadide insan Nesip Yusufbeyli ve Şefika Gaspralı’nın değerinden bahsetmekle birlikte, yaptığı çalışmadan elde ettiği verileri bir bütün olarak değerlendirmiştir.

Eserin devamında ise ek olarak, Azerbaycan Bakanlar Kurulu Başkanı aynı zamanda Eğitim Bakanı görevindeyken Nesip Yusufbeyli’nin *Azerbaycan Gençliği-ne Seslenişi* ve Şefika Gaspralı’nın *Müslüman Kadınlara Seslenişi* adı altında iki bildiriye rastlanılmaktadır. Bildirinin içeriğine bakılacak olursa, Rus hâkimiyetinde bulunan Müslüman Türkler açısından bağımsızlığın önemine vurgu yapılmaktadır.

Sonuç itibarıyla bu ve benzeri çalışmalar, Rusya’nın karanlık devirlerinde Türkistan coğrafyasında uyguladığı her türlü politikanın ortaya çıkmasında katkısı olacaktır. Yine bu baskılar nedeniyle milletin birliğini sağlamada etkin olan Nesip Yusufbeyli ve eşi Şefika Gaspralı gibi aydın kişilikler Türk dünyasının geleceği için öncüdür.

Ve son söz olarak, hayatı boyunca yaptığı ilmi çalışmalar, telif ettiği eserlerle kendini ilme adanmış bir kimse olan Minara Aliyeva Çınar, sadece dönemin siyasi değil, sosyal tarih alanına da ışık tuttuğunu düşündüğümüz bu eseriyle, yeni araştırmalar için alt yapı oluşturmuştur diyebiliriz.